THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6838
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates; $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

קאמוניסטישער געשפענס שרעקט אים

מעטיו וואל דער וויצע־פרעזידענט פון דער אמעריקאן פעדערייש'אן אף לייבאר פארלאנגט ניט מער און ניט ווייניגער, אז אין די פאראייניגטע שטאטען זאל מען טאן מיט דער קאמוניסטישער פארטיי דאס, וואס מען האט געטאן אין טאראנטא. דאס הייסט, דערקלערען די קאמוניסטישע פארטיי אלס אן אונגעזעצליכע.

מיט אזא קלאפ האפט מעטיו וואל וועט אמעריקע פטור ווערען פון דעם קאמוניזם, וועלכען ער האט אזוי פיינט.

קען מען גאר ניט האבען צו דעם איבערגעגעבענעם ארבייטער פירער וועלכען עס שרעקט דער קאמוניסטישער געשפענס, און וועלכער גלויבט, אז דער קאמוניזם איז א גרויסע שטערונג פאר דעם אנטוויקלונג פון ארבייטער קלאס.

געווען א צייט ווען מעטיו וואל און אנדערע ארבייטער פירער פון דער אמעריקאן פעדערייש'אן אף לייבאר האבען פונקט אזוי מורא געהאט פאר'ן סאציאליזם. זיי האבען גע'טענה'ט, אז דער סאציאליזם שטערט די ארבייטער אין זייער עקאנאמישען קאמף און שטערט אין דער הארמאנישער צוזאמענלעבונג צווישען קאפיטאל און ארבייט. א זאך וועלכעס איז אזוי עסענציעל פאר דער עקאנאמישער פארבעסערונג פון ארבייטער קלאס.

מעטיו וואל האט זיך צוגעוואוינט צום סאציאליזם א דאנק דעם, וואס די ארבייטער באוועגונג האט זיך א קער געטאן מער לינקס. דער ארבייטער האט זיך ארומגעזעהן, אז די סיוויק פעדערייש'אן, אז דורך זיצען מיט דעם פארטרעטער פון גרויס קאפיטאל ביי איין טיש וועט איהם אפילו זיינע מעסיגע פאדערונגען ניט נאכגעגעבען ווערען.

דער ארבייטער איז געקומען צום שכל, אז דורך שיקען רעפובליקאנער, און דעמאקראטען אין וואשינגטאן אלס זיינע פארטרעטער און דערנאך קומען צו זיי בעטען טובות, וועלען אים קיין זאך ניט ברייגגען. דער ארבייטער האט זיך אויסגעלערנט, אז א קאפיטאליסטישער פארטרעטער קען ניט זיין גלייכצייטיג אן ארבייטער פארטרעטער. און אויב ער וויל ניט פארפאלגט ווערען פון געריכט אונדזשאנקשאנס, אויב ער וויל ניט געשלאגען ווערען פון דער פאליציי און סאלדאטען אין צייט פון סטרייקס, מוז ער האבען זיינע אייגענע פארטרעטער אין די געזעצגעבענדע קערפערשאפטען פון לאנד.

דער ארבייטער האט זיך אויסגעלערנט צו וויסען, אז זיינע עקאנאמישע אינטערעסען זענען ענג פארבונדען מיט די פאליטישע, אין זיין קאמף אלס קלאס.

ווען דער ארבייטער האט אבער אנגעהויבען געהן לינקער, האבען די מעטיו וואלס האלב צוגעשטימט צום סאציאליזם. אבי ניט קאמוניזם. און זיי דענקען, אז מיט אזעלכע מעטאדען ווי דערקלערען א פארטיי ניט לעגאל, פארשווינדט א פארטיי און א באוועגונג.

האבען דאך די מעטיו וואלס געזעהן וואס זייער פיש קאמיטע האט אויפגעטאן אין דער קאמוניסטישער אונטערזוכונג. די קאמיסיע האט זיך איינפאך לעכערליך געמאכט.

מעטיו וואל, ווי די אנדערע פון זיין חדר, ווערען פארפאלגט פון א קאמוניסטישען געשפענס, און זיי ווייסען ניט ווי אזוי פון אים פטור צו ווערען.

דער דערפאלג פון דער אינערליכער הלואה

דער ערשטער טאג פון דער אינערליכער הלואה פאר 150 מיליאן דאלאר האט זיך ארויסגעוויזען פאר א גרעסערען דערפאלג איידער מען האט געקענט דערווארטען. א דריטעל פון דער גאנצער הלואה, פופציג מיליאן דאלאר איז סובסקרייבט געווארען אין דעם ערשטען טאג.

דער גוואלדיג גרויסער אפרוף פון פאלק איז דער בעסטער באווייז, וועלכען גרויסען צוטרויען דאס פאלק האט צום לאנד. דער ערשטער טאג האט דעמאנסטרירט דעם גלויבען פון פאלק אין דער צוקונפט פון קאנאדע און אין דער האפנונג פאר פראספעריטי.

די יעצטיגע הלואה איז די גרעסטע אינערליכע הלואה, וועלכע ווערט געמאכט אין קאנאדע זייט דער מלחמה צייט. און וועט די הלואה זיין א דערפאלג, און עס איז קיין צווייפעל ניט, אז דער דערפאלג איז א געזיכערטער, וועט עס זיין א מאנדאט צו דער יעצטיגער בענעט רעגירונג אנצוגעהן מיט דער אנגענומענער פראגראם צו לייזען די ארבייטסלאזע פראבלעם, וועלכע דריקט אזוי שטארק קאנאדע.

די יעצטיגע בענעט רעגירונג איז ארויס מיט א פארצווייגטער פראגראם צו העלפען די ארבייטסלאזע. מיט דאס געלט וועלכעס וועט אריינקימען פון דער הלואה, וועט די פראגראם זיכער דורכגעפירט ווערען.

די יעצטיגע הלואה איז אויף פינף און צעהן יאר. דאס הייסט, ביז 1936 און ביז 1941. פראצענט ווערט געצאלט פון דעם פופצעהנטען נאוועמבער. און דער פראצענט גרייכט ביז פינף און א האלבען פראצענט. דאס איז ניט נאר א גרויסער פראצענט פאר אן איינפאכער הלואה. נאר פאר אזא זיכערער גאראנטיע ווי די גאנצע דאמיניאן. א לאנד מיט אזעלכע גרויסע פארשפרעכונגען.

די אידען נעמען א גרויסען אנטייל אין דער יעצטיגער הלואה און קויפען באנדס. די רעגירונג באנדס זענען אין 100, 500 און 1000 דאלאר. אזוי אז אפילו די, וועלכע ווילען מאכען א קליינעם אינוועסטמענט, האבען די געלעגענהייט דאס צו טאן. דער הונדערט דאלארדיגער באנד, רעכענט זיך פונקט אזוי גרויס. און אפשר פיעל אנגעלייגטער איידער די גאר גרויסע סומען.

אידען האבען געשפילט א וויכטיגע ראלע אין דער אויפבויאונג פון דער גרויסער דאמיניאן. זיי זענען ניט נאר לאיאלע בירגער צו קאנאדע, נאר האבען געטאן אקטועלע פיאנערען ארבייט. און האבען פעט געמאכט דעם קאנאדער באדען. געהאלפען לייגען דעם פונדאמענט פאר דער יעצטיגער קאנאדע.

אידען, צוזאמען מיט די אנדערע בירגער, וועלכע שטעלען צוזאמען די צעהן מיליאניגע קאנאדער באפעלקערונג, וועלען זיכער אויסדריקען זייער לאיאליטעט, זייער צוטרויען און גלויבען אין דער צוקונפט פון קאנאדע דורך העלפען מאכען די הלואה פאר א גאר גרויסען דערפאלג.

מוסאליני
(טעגליכע שמועסען)
פון יצחקי

אין די פאראייניגטע שטאטען האט זיך די לעצטע טעג געטומעלט מיט איטאליע׳ס אויסערן מיניסטער דינא גראנדי.

ער איז געקומען אהער אלס פארטרעטער פון בעניטא מוסאליני, דער דיקטאטאר פון יענעם רייכען לאנד וועלכע האט אמאל געשפילט אזא גלאררייכע ראליע און וועלכע פארמאגט נאך היינט אויך א באפעלקערונג פון 40 מיליאן.

גראנדי, דער פארטרעטער פון מוסאליני׳ן האט אין דער רעפובליק פון די פאראייניגטע שטאטען באקומען א קעניגליכע אויפנאהמע מיט פאראדען און טרומייטערן איז ער אנגעקומען און דאס זעלבע הערווארטעט איהם אויך ביי זיין אוועקפאהר.

און בעת דא האט מען געשאלט און געזונגען שבחים און לויב־געזאנגען גראנדי׳ן איז דארט אין רוים געזעסען מוסאליני און האט זיך געריבען די הענט.

ווארים ניט גראנדי׳ן איז דאך איינגעטיילט געווארען דער כבוד נאר מוסאליני׳ן... און דאריבער האט מוסאליני געהאט אלע אורזאכען צו זיין צופרידען.

ער איז געקומען און האט געזיעגט.

און איהר ווייסט דאך, די וועלט האט ליעב דעם זיעגער.

* * *

מוסאליני!

איך האב פיינט דעם דאזיגען מענשען און דאך פארעהר איך איהם.

מיט מיין גאנצער אנטיפאטיע צו דעם דאזיגען שווארצען דיקטאטאר בין איך אבער גרייט צו אנערקענען זיינע גרויסע מעלות וואס ער באזיצט.

איך האב די טעג געלייענט אז אן איטאליענישע "פאבליק־סקול" האט צוגעזאגט א פריז צו יענעם שילער, וועלכער וועט געבען דעם בעסטען ענטפער אויף דער פראגע "וואס איז איטאליע?"

פארשידענע ענטפערס זענען אריינגעקומען. צווישען די ענטפערס זענען געווען אזעלכע, וועלכע זענען געווען העכסט געלונגענע און דאך האבען זיי ניט אויסגענומען. און איהר ווייסט ווער עס האט געוואונען? דוקא דער צוריקגעשטאנענער שילער אין דער שולע.

ער האט געענטפערט אזוי:

"איטאליע איז דאס לאנד, וואו מוסאליני איז געבוירען געווארען!"

אט פאר דעם דאזיגען ענטפער האט ער באקומען די העכסטע אויסצייכענונג.

און ווירקליך איז דער דאזיגער איינפאכער ענטפער זעהר כאראקטעריסטיש פאר א שילער פון יענעם לאנד.

ניין, איטאליע איז מעהר ניט דאס לאנד וואו יוליוס צעזאר איז געבוירען געווארען, נאר וואו דער איצטיגער דיקטאטאר מוסאליני האט דערזעהן די ליכטיגע וועלט.

מוסאליני איז דאס ווירקליכע קינד פונ׳ם איטאליענישען פאלק, און דאריבער איז ער דארט אזוי מעכטיג.

* * *

מיליאנען מענשען פרעגען זיך: וואו ליגט מוסאליני׳ס מאכט?

אבער ער אליין האט שוין לאנג געגעבען דעם ענטפער אויף דעם.

ער האט געזאגט:

"אויב איך מארשיר זיעגרייך פאראויס, דאן פאלגט מיר נאך; און אויב טרעט צוריק, דאן טויט מיך; און אויב איך פאל, אדער איך ווער באזיעגט, דאן צושניידט מיין קערפער אויף שטיקער."

און אין דעם דאזיגען ענטפער ליגט דאך באהאלטען די גאנצע פסיכאלאגיע פונ׳ם איטאליענישען פאלק, און וויל ער ווייסט די פסיכאלאגיע פון זיין פאלק; וויל ער ווייסט איהרע גוטע און שלעכטע זייטען, דאריבער האט ער אזוי העלדיש באוויזען צו ארויפדראפען זיך אויפ׳ן רוקען פונ׳ם איטאליענישען פאלק און רייטען אויף איהם צו זיין גרויסען זיעג.

אלס א אינגעלע פון 11 יאהר האט מוסאליני געזאגט צו זיין מוטער:

"מאמע, ווען איך וועל אויסוואקסען, וועט איטאליע זיין דערשטוינט פון מיין ווארט!"

און דערפילט געווארען איז זיין קינדישע נבואה פיעל מעהרער ווי ער האט אפילו גע׳חלומ׳ט. ניט נאר איז איטאליע היינט דערשטוינט איבער זיין ווארט, נאר די גאנצע וועלט ציטערט אויף ווען ער רעדט.

די וועלט האט פיינט מוסאליני׳ען, אבער פאר זיין שליח בוקט זיך די רעפובליק פון די פאראייניגטע שטאטען...

נו, איז עפעס א וואונדער וואס מוסאליני רייבט זיך דארט אין רוים, די הענט פאר תענוג, בעת אין וואשינגטאן און אין ניו־יארק טאנצט מען "קדוש" פאר גראנדי׳ן?

* * *

איך וויל, איך זאל ניט מיספארשטאנען ווערען. ניין, ניט קיין אדע בין איך אויסען צו זינגען פאר מוסאליני׳ן, ווארים איך בין זיך מודה, אז איך האב דעם דאזיגען מענשען פיינט בתכלית־השנאה, פונקט ווי איך האט פיינט יעדען פאשיסט — מעג ער אפילו זיין א אידישער פאשיסט.

וואס איך בין אויסען געווען, איז צו דערצעהלען אייך דעם כאראקטער פון א מענשען, וועלכער האט באוויזען, מיט זיינע אייגענע הענט צו ארויפדראפען זיך אויפ׳ן רוקען פון א גאנץ פאלק — און דאס דאזיגע פאלק זאל איהם ליעב האבען ביז פארגעטערונג.

און גערעכט איז דאך געווען יענער שילער, ווען ער האט געזאגט, אז "איטאליע איז דאס לאנד וואו מוסאליני איז געבוירען געווארען".

דאס איז געוויס דער בעסטער ענטפער פאר וועלכען ער איז געווען בארעכטיגט צום ערשטען פריז...

מיינונגען פון באוואוסטע אמעריקאנער שריפטשטעלער וועגען איצטיגען קריזיס
פון משה דינעס

מען רעדט און מען שרייבט, מען פלאנט און מען דעבאטירט, און אלץ וועגען דעם ווי אזוי צו מאכען א סוף צו דעם איצטיגען קריזיס, און ווי אזוי צו זיכערען די לאגע פון דעם ארבייטער, צו פארטרייבען, אזוי צו זאגען, דעם הונגעריגען וואלף וואס לויערט ביי זיין טיהר. אבער פון דעם גאנצען רעדען און פלאנעווען זעהט זיך נאך אלץ ניט קיין ממשות׳דיגע הילף.

דערווייל ווייסען מיר, אז דער קאלטער ווינטער רוקט זיך אונטער, און אז די נויט אין די היימען פון ארבייטסלאזע און הונגעריגע ווערט פון טאג צו טאג אלץ ערנסטער.

די ערשטע צייט האט מען אלץ געמיינט, אז די איצטיגע שווערע צייט וועט לאנג ניט אנהאלטען אז דער קריזיס איז, אזוי צו זאגען, א שנעל פאראיבערגעהענדער. איצט זיינען סיי די ביזנעסלייט און סיי די ארבייטער געקומען צו דער איבערציינגונג אז אויב עפעס וועט ניט געטאן ווערען די לאגע צו ענדערען, קאנען מיר קיינמאל ניט וויסען וואס פאר א געפאהר די נאהענטע צוקונפט וועט אונז ברענגען. איצט זיינען אויך די גרויסע פינאנסירען פון לאנד געקומען צו דער איבערציינגונג, אז אן אנשטרענגונג מוז געמאכט ווערען, אז מיטלען מוזען אנגענומען ווערען, כדי די בעסערע צייטען זאלען וואס שנעלער זיך אומקעהרען צו אונז און אז עס איז זעהר א קליינע חכמה צו זיצען מיט פארלעגטע הענט און ווארטען אויף א נס, ווען פראספעריטי וועט זיך אליין דערמאהנען און ווידער נעהמען קלאפען ביי אונז אין טיהר.

א חולה ווערט אויך ניט געזונט פון זיך אליין. מען מוז איהם העלפען סיי דורך מעדיצין און סיי דורך אנדערע מיטלען, איבערצוקומען די קריזיס־צייט.

אבער וואס פארט זאל געטאן ווערען? וועלכע פלענער און מיטלען דארפען אנגענומען ווערען כדי צו דערנעהענטערען די בעסערע צייט?

עס איז כדאי צוצוהערען זיך צו דעם וואס עס זאגען מענשען וועלכע קאנען די שטימונגען אין לאנד, וועלכע האבען א מעגליכקייט, גיכער ווי אן אנדערער, אויפצוכאפען דעם גאנג פון דער צייט.

אזא אנקעטע איז ניט לאנג צוריק דורכגעפיהרט געווארען צווישען זשורנאליסטען און שריפטשטעלער איבערן גאנצען לאנד, וואס זאגען די דאזיגע מענשען וועלכע זיינען בארופען צו זיין די ווארטפיהרער פון לאנד? וואס איז זעהר עצה אין דער איצטיגער שווערער צייט?

וואס די וועלט — די גאנצע וועלט — דארף האבען אין דעם איצטיגען מאמענט איז ניט קיין צדקה, נאר א מעגליכקייט פאר ארבייט, א מעגליכקייט צו פארדינען אויף דעם נויטיגסטען פון לעבען — אזוי איז די מיינונג פון דאבעליו דזשי. ווארפ, רעדאקטאר פון קליוולאנדער "פליין דילער". מר. ווארפ רעדט וועגען די פארשידענע קאמפיינס וואס ווערען איצט אנגעפיהרט מיט׳ן צוועק צו העלפען די מיליאנען הונגעריגע איבערן לאנד.

עס איז כדאי דא צו באמערקען, אז מר. ווארפ איז ניט דער איינציגער און ניט דער ערשטער וואס באהויפטעט, אז מיט טשאריטי קאן מען קיינעם ניט העלפען. אבער אין דעם באשטעהט טאקע די וויכטיגקייט וואס ער איז ניט דער איינציגער, וואס מעהר אזעלכע שטימען און מיינונגען עס וועלען געהערט ווערען, אלץ גיכער וועט מען זיך אפשר דערערדען צו א געוויסען פונקט.

מר. ווארפ ערקלעהרט, אז דער ארבייטער וויל ניט און זוכט ניט קיין צדקה. ער וויל ארבייט. ער וויל א פארזיכערונג אז זיין פאמיליע וועט ניט ליידען קיין הונגער. ער וויל א פארזיכערונג, אז ער אליין וועט, אויף דער עלטער ניט דארפען אנקומען צו בעטעל ברויט. ער וויל לעבען מיט א רוהיגען קאפ און מיט א ריינעם געוויסען. צדקה, קצבה, דאס קאן אפשר זיין גוט פאר דרינגענדער הילף, אבער מיט דעם וועט מען דעם קריזיס ווייט ניט פארטרייבען.

מר. ווארפ איז געגען שניידען דעם ארבייטערס פארדיענסטען. ער האלט אבער אז מען דארף יא שניידען די צו גרויסע רעגירונגס אויסגאבען, אויף אזא אופן, ערקלעהרט ער, וואלט מעגליך געווען צו פארקלענערען אנשטאט צו העכערען די טעקסעס. און דאס וואלט ווידער געווען א גרויסע הילף אין דער איצטיגער שווערער צייט.

דזשארדזש מאריס, ארויסגעבער פון א גרויסער ענגלישער צייטונג אין מעמפיס, רעדט וועגען די דריי וויכטיגסטע פראבלעמען וואס דארפען באטראכט ווערען אין פארבינדונג מיט עפענען א פרייען וועג פאר בעסערע צייטען. די דאזיגע דריי פראבלעמען זיינען: חובות, טעקסעס און ווידזשעס. די גאנצע וועלט ליידעט פון די דאזיגע דריי איבלען, דער איינציגער, פונקט ווי גאנצע רעגירונגען: פון חובות ליידען סיי איינציגע מענשען, ווי דורך מארטגיידזשעס אויף הייזער און אויף פארמס; סיי די רעגירונגען, וועלכע קאנען ניט דערטראגען די רעפאראציע צאהלונגען ווי זיי זיינען אויסגעארבייט געווארען לויט דעם יאנג פלאן. די אלע חובות וואלטען געדארפט רעוויזירט און פארקלענערט ווערען. יעדער דאלאר, וואס ווערט איצט געצאהלט צו דער רעגירונג אויף חובות וואס זיינען געמאכט געווארען מיט צוויי יאהר צוריק, דארף פאררעכענט ווערען גלייך ווי מען וואלט געצאהלט א דאלאר מיט פינף און זעכציג סענט.

אויך די טעקסעס דארפען רעוויזירט ווערען. די טעקסעס זיינען געבליבען די זעלבע דורך דער גאנצער צייט פון דער דעפרעסיע. די רעגירונגס קאסע האט זיך געשלאסען דאס יאהר מיט א דעפיציט פון 9 הונדערט מיליאן דאלאר און מען קאן ערווארטען, אז שפעטער וועט דער דעפיציט נאך היבש פארגרעסערט ווערען.

מר. טשארלס ק. מעקלאטשי, רעדאקטאר פון דער "סאקראמענטא בי" זוכט ניט צו ראטעווען די גאנצע וועלט. ער וואלט געווען צופרידען ווען ער וואלט געקאנט ראטעווען בלויז אמעריקא. האט ער פאר אונז צוויי עצות, וועלכע קאנען לויט זיין מיינונג, אונז ראטעווען פון אלע צרות.

זיינע עצות זיינען: ערשטענס, איינצומאהנען די ביליגע חובות, וואס די פעלקער אין איירופא זיינען שולדיג דעם אמעריקאנער טעקס צאהלער, און צווייטענס, אפצושאפען דאס פראהיביבישאן געזעץ און ערלויבען די אמעריקאנער בירגער צו גענישען לייכטען וויין און ביער.

צו אנקעל סעם קאן, אין דעם איצטיגען מאמענט, אויפמאהנען א סך געלט אין איירעפא, איז זעהר שווער צו זאגען; איבערהויפט נאכדעם ווי הואווער איז אליין דער באשאפער פון דעם מאראטאריום פלאן, אבער וועגען פראהיבישאן דארפען מיר קיינעם ניט האבען און צו קיינעם ניט אנקומען. מיר קאנען די דאזיגע זאך אליין דורכפיהרען.

אט די דאזיגע לעצטע זאך, ערקלעהרט מר. מעקלאטשי, וואלט אונז געהאלפען גאר אין א גרויסער מאס און וואלט יעהרליך אריינגעבראכט הונדערטער מיליאנען אין דער אמעריקאנער טרעזשורי.

דאס געלד וואס פאלט איצט אריין אין די הענט פון בוטלעגערס און אונטערוועלט באנדיטען, וואלט אריינגעפאלען צו דער רעגירונג. חוץ דעם וואלט די ערלויבניש פאר לייכטען וויין און ביער געגעבען ארבייט צו טויזענטער און טויזענטער ארבייטער איבערן גאנצען לאנד.

אבער דאס איז ניט דער איינציגער וועג ווי צו העלפען זיך אין דער איצטיגער צייט.

אלבערט וו. קאמינס, רעדאקטאר פון דער "מארנינג ניוס", אין ווילמינגטאן, דעלאווער, גלויבט, אז די הויפט צרה פון דער דעפרעסיע באשטעהט אין דעם, וואס דורך דער פראספעריטי צייט האט זיך אנגעקליבען צופיעל געלד אין די הענט פון איינצעלנע קאפיטאליסטען אנשטאט דעם וואס דאס האט געדארפט צוטיילט ווערען צווישען ארבייטער אין פארם פון העכערע ווידזשעס, אדער צווישען ביזנעס לייט אין פארם פון דיווידענדס. אנשטאט דעם וואס די פרייזען האבען, צוליעב גרויסע פראפיטען, געדארפט פארקלענערט ווערען, זיינען זיי, פארקעהרט, נאך פארגרעסערט געווארען.

מר. קאמינס איז איבערהויפט געניגט צו גלויבען, אז א סך פון אונזערע צרות נעהמען זיך פון דעם וואס דאס רייכטום

(פארזעצונג אויף פיידזש 3)

דאס אידישע גלויבען צווישען נעגערס
פון בן־נתן.

צווישען נעגערס אין אמעריקא, און דוקא אין א אידישער שטאדט אין הארלעם, ניו־יארק, קומט איצט פאר א קאמף צווישען רעפארם און ארטאדאקסי, פונקט ווי עס איז מיט יאהרען צוריק פארגעקומען צווישען אונזערע אידען. און דער קאמף פארוויקעלט זיך ערשט אויף אן אמת׳ען. מיט וואס ער וועט זיך ענדיגען ווייסען מיר ניט.

וואס האבען נעגערס צו טאן מיט רעפארם אדער ארטאדאקסי? — אט אויף דער פראגע ווילען מיר טאקע ענטפערען אין דעם ארטיקעל און טאקע געבען דעם לעזער א פאר אינטערעסאנטע פאקטען, ניט דערמאנענדיג קיין נעמען און ניט אנגעבענדיג קיין דאטען, וועגען אן ערשיינונג וואס איז ניט אלעמען באקאנט.

אין די לעצטע יאהרען, אדער אפשר שוין לאנג צוריק, האט זיך אנגעהויבען צו פארשפרייטען א באגעהר צווישען נעגערס אנצונעהמען די אידישע רעליגיע. עס זענען דא א סך, וועלכע האבען זייער באגעהר אויסגעפירט מן הכח אל הפועל.

עס איז, נאטירליך, ניט אזוי לייכט אנצואווייזען אויף אלע אורזאכען, וואס האבען דערפיהרט דערצו אז נעגערס זאלען אננעהמען די אידישע רעליגיע. מעגליך איז, אז אזוי ווי הארלעם איז א צענטער פאר שווארץ הויטיגע מענשען, האבען אהין זיך אנגעהויבען ציהען שווארצע, אפריקאנער אידען, און מיט זיי האט זיך פארשפרייט דער באגעהר צווישען אנדערע צו באהעפטען זיך מיט׳ן אידענטום.

דאס איז א מעגליכקייט.

עס איז אבער אויך דא אן אנדער אורזאך, וואס לייגט זיך ניט ווייניגער אויפ׳ן שכל. א סך נעגערס, וועלכע געפינען זיך אין דער איסט, האבען זיך איינגערעדט, אז דורך דעם וואס זיי וועלען פארבינדען זייער שיקזאל מיט אידען, וועט זייער געזעלשאפטליכער סטאטוס געהעכערט ווערען.

נאטירליך, ווען זיי פרעגען ביי אונז, וואלטען מיר זיי זיכער געזאגט, אז מיר צווייפלען צו זייער גלויבען, האט א גרונד. מיר וואלטען זיי אנגעוויזען אויף די זעהר ניט אנגענעהמע אינצידענטען, וואס האבען פאסירט און פאסירען מיט אידען, וועלכע ווערען ניט צוגעלאזט אין די אריסטאקראטישע קלובען. עס וואלט גענוג געווען פאר אונז אנצואווייזען אויף דעם לייקוואוד אינצידענט, וואס אזא איד ווי דער ניט לאנג פארשטארבענער נייטהען שטראוס איז ניט אריינגעלאזט געווארען אין א דארטיגען האטעל, און ער איז געצוואונגען געווען אויסצובויען א האטעל אויף זיין אייגענעם חשבון, כדי צוצוברעכען אט די בלוי־בלוטיגע הויך־האלטעריי. מיר וואלטען זיי אויך געקענט דערצעהלען וועגען דעם אינצידענט מיט אל דזשאלסאן, איינער פון די פאפולערסטע אקטיארען אין אמעריקא, וועלכער איז געווען געצוואונגען ארויסצוטרעטען אויס פראטעסט פון אן אריסטאקראטישען קלוב. עס וואלט אויך ניט געווען איבעריג ארויסצוברענגען דעם פאקט וועגען דעם פילאדעלפיער ריעל עסטייט־מאן, וועלכער האט לעצטען זומער ארויסגעהאנגען צעטלאך אויף זיינע הייזער, אז ער וועט זיי פארקויפען אויסשליסליך צו ניט־אידען, אנדערש שטעהט איהם ניט אן.

וואיזען אט די אלע אינצידענטען אויף א הויכען געזעלשאפטליכען סטאטוס, מיט וועלכען מען קאן מקנא זיין א נאציאנאליטעט אין אמעריקא?

מיר וואלטען אויך געקענט אנווייזען אויף דעם "נומערוס קלאוזוס" וואס האט געזאלט פראקטיצירט ווערען אין איינעם פון די העכסטע לעהר אנשטאלטען אין אמעריקא — און אויסדריקליך געגען אידען, און אויף דער דיסקרימינאציע וואס ווערט פראקטיצירט אויף פארשידענע אינדוסטריעלע געביטען, ווי כעמיע און רעגירונגס שטעלעס.

מיר ווייסען דאס און מיר ליידען דערפון. אבער, ווי עס ווייזט אויס, ווייסען די נעגערס זעהר ווייניג די איינצעלהייטען און זיי ווילען זיך קומען אנגווארעמען ביי אונזער קאלטען אויוון. נאטירליך, קיינער פון אונז וועט ניט וואגען זיי אפצוטרעטען פון דעם. אויב זיי איז ניחא, איז עס אונז אויך וואוילגעפעהלען. סיי ווי סיי האט מען קיינעם ניט געפרעגט.

אבער לאמיר צוטרעטען צום פונקט.

ווי נאר עס האבען זיך געגרינדעט נעגערשע געזעלשאפטען אונטער דער שוץ פון אידישקייט, האבען זיי באלד דערשמעקט דעם אמת׳ן גייסט פון אידען. זיי האבען אנגעהויבען צו קעמפען צווישען זיך. שטרייטיגקייטען זענען אויסגעוואקסען. סכסוכים איבער ניט גלאט קליינע זאכען. ניין, דאס איז שוין ניט פאסיג. ווען אידען קעמפען, איז עס לשם שמים, ווי מען זאגט, און אויך די נעגערס, ווי מען גיט איבער, טוען דאס זעלביגע — א סכסוך איז אויסגעוואקסען צווישען די ארטאדאקסישע נעגערס און די רעפארמאטיש־געזאננע.

פאר דער לאנגער צייט האט זיך אנגעהויבען א באוועגונג צווישען די אידישע נעגערס אין הארלעם צו רעפארמירען די רעליגיע און זי צופאסען צו דער נייער צייט. פונקט ווי דאס איז פארגעקומען ביי אונז מיט צעהנדליגער יאהרען צוריק, ווען רעפארם האט אנגעהויבען צו פארשפרייטען זיך אין דייטשלאנד. דאס זעלביגע אין אן אנדער פארמע, מסתמא, קומט איצט פאר אין הארלעם.

אבער אזעלכע זאכען קאנען ניט אפגעהן גלאטיג. עס זענען דא נעגערס, וועלכע זענען גרייט צו געהן אויף לעבען און טויט פאר דער ריינקייט פון דעם אידישען גלויבען.

די ארטאדאקסישע עלעמענטען זענען אש להבה. זייער הויפט ראביי האט זיך דערוואוסט וועגען אפיקורסות וואס ווערט פארשפרייט צווישען נעגערס, און ער איז ארויסגעטראטען מיט א שארפען פראטעסט. ער האט אפילו געסטראשעט די רעפארם פרעדיגער מיט א חרם און עס טוט זיך אויף טיש און אויף בענק.

נאטירליך, איז אונמעגליך צו וויסען פינקטליך וואס עס קומט דארט פאר. עס ווייזט אויס, אז די נעגערשע געזעלשאפט האלט דעם גאנצען סכסוך בסוד סודות. און דער אמת איז, אז צו דער עפענטליכקייט דערגרייכען בלויז אפקלאנגען, אבער אפילו די מאגערע ידיעות, וואס מיר האבען געקראגען דורך זייטיגע וועגען, זענען גענוג צו ווייזען, אז די אידישע רעליגיע איז געווארען א געוואלדיגער פאקטאר אין לעבען פון די, וועלכע האבען זיך אידענטיפיצירט מיט איהר.

עס איז נאטירליך, אונמעגליך צו וויסען ווער איז ווער, און וואס איז וואס אין דער דאזיגער פראגע. עס וואלט, למשל, געווען אינטערעסאנט צו וויסען וויפיל אזעלכע אידישע נעגערס זענען פאראן אין די פאראייניגטע שטאטען, וואו עס געפינען זיך זייערע קהלות, ווי אזוי זיי האבען איינגעארדענט זייער געזעלשאפטליך לעבען און אין וואס עס באשטעהט זייער אידישקייט בכלל. עס וואלט אויך געווען זעהר אינטערעסאנט און נוצליך צו וויסען וויפיל פון זיי זענען געבוירענע אידען און וויפיל — בלויז געווארענע, דאס הייסט, אזעלכע, וועלכע זענען צוגעצויגען געווארען צום אידענטום פון דרויסען.

אן אויספארשונג אויף דעם געביט וואס זאל אלזייטיג ארומנעהמען דעם גאנצען ענין, וואלט געווען זיכער אן אנגענעהמע ארבייט, אבער ווי ווייט עס איז באוואוסט איז נאך קיין טייל פון אט דער ארבייט ניט געטאן געווארען. דערווייל ווען מיר רעדען וועגען דעם מוזען מיר געדענקען, אז מיר האבען צו טאן מיט אן ענין וואס איז אונבאקאנט צו אונז טאקע ווי די מדבריות פון אפריקא.

עס קאן מעגליך זיין, אז א סך פון אזעלכע גרופעס ציהען נאך זייער געשיכטע פון אפריקא אדער עטיאפיע, פון וואנען זיי זענען מיט הונדערטע יאהרען צוריק געבראכט געווארען אהער אלס שקלאפען. אויב דאס איז אמת, און זיי האלטען נאך אן זייערע אידישע טראדיציעס נאך די אלע גלגולים און צרות וואס נעגערס האבען דורכגעלעבט זינט שקלאפעריי האט אנגעהויבען פראקטיצירט ווערען אויפ׳ן אמעריקאנער קאנטינענט און אפילו ווען זיי זענען שוין געווען באפרייט — אויב דאס איז אמת, איז עס איינע פון די פיינסטע ערשיינונגען אין אונזער געשיכטע.

עס וואלט, למשל, געדארפט אנגעווייזען ווערען, ווען דאס איז אמת, אז אונזערע שווארצע ברידער האבען געליטען מעהר ווי מיר אליין און דאך האבען זיי אויסגעהאלטען.

איינס איז אבער קלאהר, אז אויב צווישען נעגערס געהט איצט אן א קאמף צווישען רעפארמירטע און ארטאדאקסישע עלעמענטען, מוז דארט צווישען זיי זיין א טיפער און ווארימער באגעהר זיך אויסצולעבען אידישלאך. איך מיין, נאטירליך, אין אידישען גלויבען. ווארום צווישען אנדערע נעגערשע פעלקערשאפטען הערען מיר ניט, אז עס זאל פארקומען רעליגיעזע מחלוקות׳ען אדער גלויבען סכסוכים.

ווי עס זאל ניט זיין, די גאנצע עובדה וואלט געדארפט מעהר אויסגעפארשט ווערען. און עס איז, דאכט זיך ניט שווער אויך. הארלעם איז ניט ווייט, און אידען קענען דאס גרינגליך טאן.

(פארזעצונג אויף פיידזש 3)